

KRYTERIA OCENIANIA ODPOWIEDZI
Próbna Matura z OPERONEM

Język polski
Poziom rozszerzony

Listopad 2012

W niniejszym schemacie oceniania zadań otwartych są prezentowane przykładowe poprawne odpowiedzi. W tego typu zadaniach należy również uznać odpowiedzi ucznia, jeśli są inaczej sformułowane, ale ich sens jest zgodny z podanym schematem, oraz inne poprawne odpowiedzi w nim nieprzewidziane.

Temat 1. Literackie obrazy pogody. Dokonaj analizy i interpretacji podanych fragmentów, zwróć uwagę na funkcje języka w budowaniu nastroju.

I. Rozwińcie tematu (*maksymalnie 26 pkt*)

1. Określenie zasady zestawienia tekstów (*0–3 pkt*)

Na przykład:

- a) podobny temat (opis burzy – deszczu),
- b) odmienny typ narratora (wsiowy gaduła – wykształcony humanista),
- c) odmienna forma narracji (trzecioosobowa – personalna – przez pryzmat postaci, mowa pozornie zależna),
- d) ukazanie wpływu przyrody na otoczenie.

2. Przedstawienie obrazu pogody – *Chłopi* (*0–4 pkt*)

Na przykład:

- a) burza – żywioł niebezpieczny, dynamiczny,
- b) gwałtowność (krótkość) burzy,
- c) zjawiska charakterystyczne dla żywiołu (wiatr, grzmoty, błyskawice),
- d) narastająca groza,
- e) nagła zmiana pogody.

3. Językowe ukształtowanie tekstu – *Chłopi* (*0–6 pkt*)

Na przykład:

- a) dialektyzmy („kałduny”, „kiej byki”, „pierun”, „dola człowiekowa”),
- b) zdania rozbudowane i ich funkcja,
- c) epitety, przedstawiające zmiany, jakie zachodzą w przyrodzie w czasie burzy („miedzianogranatowe chmury”, „spęczniałe opuchłe kałduny”, „oślepiająca jasność”),
- d) porównanie, podkreślające siłę żywiołu (np. „rycząc kiej byki zjuszone”),
- e) wyliczenia, uwypuklające grozę sytuacji („lasy zwarte, rozchybotane i wniebogłosy szumiące”),
- f) metafory („grzmoty już szły za grzmotami”, „buchały potoki oślepiającej jasności”),
- g) personifikacje, podkreślające niebezpieczeństwo i grozę sytuacji („topole z jakimś szlochaniem i krzykiem przyginały się do ziemi”),
- h) onomatopeje, obrazujące zjawiska akustyczne towarzyszące burzy („grzmoty”, „trzaskał”, „hukiem”),
- i) wyrazy nacechowane emocjonalnie, służące hiperbolizacji zjawisk („rypnęły”, „wielgachnymi kłębami”),
- j) nagromadzenie czasowników tworzących dynamiczny obraz natury („zakotłował”, „przyginały”, „szły”, „rozpękał”, „buchały”),
- k) słownictwo podkreślające kontrast między ciemnością a jasnością.

4. Przedstawienie obrazu deszczu – *Brzezina* (0–4 pkt)

Na przykład:

- a) deszcz jako zjawisko trwające w czasie (padał 3 dni),
- b) zmiana natężenia opadów,
- c) padające krople deszczu przypominają muzykę, dźwięki orkiestry,
- d) wyeksponowanie elementów akustycznych (monotonia uderzeń deszczu),
- e) związek deszczu z reakcjami człowieka (ukojenie, radość),
- f) strach człowieka przed końcem opadów („Bał się, iż wszystko się zmieni...”).

5. Językowe ukształtowanie tekstu – *Brzezina* (0–6 pkt)

Na przykład:

- a) epitety, podkreślające pozytywny wpływ deszczu na człowieka („harmonia świata”, „niezwykła pełnia”, „ciepły i nieustanny deszcz”),
- b) muzyczność opisu, wydobyta np. przez liczne zestawienia padającego deszczu i muzyki,
- c) słownictwo związane z muzyką („dźwięk orkiestry”, „szemrania instrumentów”),
- d) personifikacje, podkreślające niezwykłość deszczu („unosił się szept [...] deszczu”),
- e) metafory, ukazujące wpływ deszczu na człowieka („sposprzegął zieloną jasność, idącą od okien”, „dzień [...] przepełniony wewnętrznym światłem”),
- f) wyliczenia, tworzące plastyczny obraz padającego deszczu („deszcz [...] gęstszy, cięższy, bardziej przenikliwy”),
- g) onomatopeje, ukazujące dźwięki, jakie towarzyszą opadom deszczu („turkot”, „szept”, „szemrania”),
- h) porównania, podkreślające urodę i niezwykłość zjawiska („wszystko było piękne i jak gdyby skomponowane w obraz”),
- i) poetyckość opisu.

6. Wnioski (0–3 pkt):

Pełny wniosek (3 pkt)

Uogólnienie dotyczące różnicy (np. eksponowanie wpływu deszczu na przyrodę w *Chłopach* oraz przeżyć bohatera w opowiadaniu Iwaszkiewicza) i podobieństwa (np. zmiany w przyrodzie) analizowanych tekstów. Dostrzeżenie funkcji języka w budowaniu nastroju. Wykorzystanie odpowiedniego kontekstu (np. historycznoliterackiego i teoretycznoliterackiego).

Częściowy wniosek (2 pkt)

Uogólnienie dotyczące różnicy i podobieństwa analizowanych tekstów.

Próba podsumowania (1 pkt)

Uogólnienie dotyczące różnicy lub podobieństwa analizowanych tekstów.

II. Kompozycja (0–2 pkt)

Uwaga: Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy zostały przyznane punkty za rozwinięcie tematu.

podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (2 pkt)

uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (2 pkt)

zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja (8 pkt)

język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja (6 pkt)

język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo i frazeologia (4 pkt)

język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (2 pkt)

język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (2 pkt)

poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); na ogół poprawna interpunkcja (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)

Temat 2. Analizując i interpretując *Testament mój* Juliusza Słowackiego oraz *Non omnis moriar* Zuzanny Ginczanki, przedstaw sposób kreowania podmiotu lirycznego oraz sytuacji, w jakiej się on znajduje. Zwróć uwagę na językowe ukształtowanie obu tekstów.

I. Rozwinięcie tematu (maksymalnie 26 pkt)

1. Określenie zasady zestawienia tekstów (0–3 pkt)

Na przykład:

- podobieństwo motywów – dialog między poetą a współczesnymi mu i przyszłymi odbiorcami,
- podobieństwo formy (testament literacki),
- podobieństwo sytuacji (świadomość śmierci),
- dostrzeżenie aluzji literackiej do wiersza Juliusza Słowackiego w wierszu Zuzanny Ginczanki,
- dostrzeżenie związku z osobistym doświadczeniem (odmienność tych doświadczeń),
- oba teksty przykładem liryki inwokacyjnej.

2. Kreacja podmiotu lirycznego – *Testament mój* (0–2 pkt)

Na przykład:

- samotny, niezrozumiany przez współczesnych sobie odbiorców,
- pozbawiony dziedzica, spadkobiercy talentu i majątku,
- patriota, który poświęcił swoje życie ojczyźnie („spełniłem, twardą bożą służbę”),
- silnie związany z matką.

3. Kreacja sytuacji lirycznej – *Testament mój* (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) zwraca się do przyjaciół oraz do wszystkich Polaków, odbiorców swojej poezji,
- b) świadomy zbliżającej się śmierci, żegnający się z żywymi,
- c) z goryczą patrzy na swoje życie,
- d) wierzy, że poezja pozwoli przekształcić słowo w czyn, poderwie do walki o niepodległość,
- e) sądzi, iż poezja nakłania ludzi do poświęcania się ojczyźnie,
- f) jego zdaniem słowo poetyckie („siła fatalna”) spowoduje przemianę duchową ludzi.

4. Sposób ukształtowania wypowiedzi poetyckiej (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) wyliczenia, przedstawiające życiowe doświadczenia podmiotu („żyłem z wami, cierpiałem i płakałem z wami”),
- b) epitety, ujawniające emocje podmiotu lirycznego, jego stosunek do rzeczywistości („siła fatalna”, „dźwięk pusty”, „biedna ojczyzna”, „niepłakana trumna”),
- c) porównania, wyrażające stosunek do własnego życia („imię moje tak przeszło jako błyskawica”),
- d) apostrofy, wskazujące adresata tekstu („Lecz wy, coście mnie znali”),
- e) wykrzyknienia, wyrażające stan emocjonalny osoby mówiącej,
- f) pytania retoryczne, podkreślające poczucie wyjątkowości („Kto drugi tak bez świata oklasków się zgodzi...?”),
- g) odczytanie alegorii ojczyzny – okrętu,
- h) anaforyczne powtórzenie słowa „niech” podkreślające wolę żegnającego się ze światem,
- i) metafory wypuklające znaczenie poezji, podkreślające jej siłę („aż was, zjadacze chleba w aniołów przerobi”),
- j) patos, liryzm wypowiedzi.

5. Kreacja podmiotu lirycznego – *Non omnis moriar* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) kobieta, Żydówka,
- b) ofiara zagłady, prześladowań,
- c) zdradzona przez znajomych,
- d) samotna, nie ma potomka.

6. Kreacja sytuacji lirycznej – *Non omnis moriar* (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) podmiot żyje w czasach zagłady (II wojna światowa),
- b) zwraca się do żyjących, do swoich prześladowców,
- c) świadoma zagrożenia, zbliżającej się śmierci,
- d) w otaczającym ją świecie dominuje zbrodnia, bezdusność,
- e) liczą się jedynie wartości materialne, panuje chciwość,
- f) ludzie wokół są pozbawieni wrażliwości i skrupułów,
- g) odczytanie dwóch ostatnich wersów utworu.

7. Sposób ukształtowania wypowiedzi poetyckiej (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) epitety, opisujące przedmioty należące do podmiotu lirycznego („jasne suknie”, „drogocenna pościel”, „łaki obrusów”),
- b) wyliczenia, ukazujące ludzką chciwość („kilimy i makaty, półmiski, lichtarze”),
- c) wyrazy nacechowane emocjonalnie, ujawniające stosunek osoby mówiącej do rzeczywistości („żono szpicla”, „donosicielko chyża”),
- d) apostrofy, określające adresata słów („Chominowo”, „Bliscy moi”),
- e) interpretacja ironicznego określenia „bliscy moi”,
- f) potoczny, charakteryzujący otaczającą rzeczywistość („roboty”, „szupowcy”, „wyszpera”),
- g) anaforyczne powtórzenie słowa „niech”, ujawniające emocje osoby mówiącej oraz jej wolę,
- h) odczytanie aluzji (cytatów) do wiersza Juliusza Słowackiego,
- i) odczytanie aluzji do Horacjańskiego *non omnis moriar*,
- j) wskazanie sformułowań ironicznych oraz określenie ich funkcji.

8. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek (3 pkt)

Dostrzeżenie różnic (np. stosunek do własnej śmierci oraz do adresatów wypowiedzi) i podobieństw (np. sytuacja osoby mówiącej, stosunek do świata) w sposobie kreowania podmiotu lirycznego i sytuacji lirycznej. Wykorzystanie odpowiedniego kontekstu biograficznego lub historycznego.

Częściowy (2 pkt)

Dostrzeżenie różnicy i podobieństwa w sposobie kreowania podmiotu lirycznego oraz sytuacji lirycznej.

Próba podsumowania (1 pkt)

Dostrzeżenie różnicy lub podobieństwa w sposobie kreowania podmiotu lirycznego i sytuacji lirycznej.

II. Kompozycja (0–2 pkt)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy zostały przyznane punkty za rozwinięcie tematu.

podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (2 pkt)

uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (2 pkt)

zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja (8 pkt)
język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja (6 pkt)
język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo i frazeologia (4 pkt)
język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (2 pkt)
język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (2 pkt)
poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); na ogół poprawna interpunkcja (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)